

2018-04-05
N2018/02273/SPN
N2017/03879/SPN

Näringsdepartementet

Boverket
Box 534
371 23 Karlskrona

Uppdrag att förstärka arbetet med arkitektur och gestaltad livsmiljö

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Boverket att, i enlighet med vad som anges under rubriken Närmare om uppdraget, bedriva ett samlat arbete med arkitektur och gestaltad livsmiljö. Inom ramen för detta ska Boverket ansvara för samordning, kompetensstöd och främjande insatser till offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå.

Skälen för regeringens beslut

I februari 2018 överlämnade regeringen propositionen Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110) till riksdagen. Propositionen tar ett helhetsgrepp om arbetet med den gestaltade livsmiljön och utgör samtidigt en samlad nationell arkitekturpolicy. I propositionen bedömer regeringen att det behövs ett tydligare samlat ansvar för samordning, kompetensstöd och främjande insatser till offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå i frågor om arkitektur och gestaltad livsmiljö i syfte att bl.a. bidra till hög arkitektonisk kvalitet i hela landet. Arbetet bör enligt propositionen samordnas av Boverket.

Arkitektur inverkar på samhället, såväl i utformandet av fysiska miljöer som i formandet av samtidens attityder och människosyn. Arkitektur ger även verktyg att möta tekniska, sociala, ekonomiska och miljömässiga utmaningar. Stat, landsting och kommuner bör agera gemensamt och med ett långsiktigt perspektiv, genom att investera i hög arkitektonisk kvalitet i de offentliga rummen och i den bebyggelse som byggs i dag likaväl som den befintliga. Insatser behöver göras både för att främja sådana investeringar och öka medvetenheten om arkitekturens betydelse.

Gestaltningen av livsmiljön är ett omvitnat komplext kunskapsområde. I många fall framhålls bristen på kunskap som orsak till beslut som leder till brister i funktion, hållbarhet och gestaltning. Kunskapsområdets bredd innebär att ingen enskild aktör ensam kan behärska det. Metoder för att etablera och bibehålla en kreativ samverkan mellan statliga myndigheter är därmed centrala att utveckla, och för detta krävs att en aktör ges ett tydligt samordningsansvar. Det behövs vidare myndighetsstöd för att följa forskning och utveckla egen expertkunskap på området. Det behövs också myndighetsstöd för att följa upp statens förmåga att agera som förebild. De miljöer och fastigheter som staten förfogar över har stor påverkan på många människors dagliga liv, att på bästa sätt utveckla och förvalta den arkitektur, design och gestaltning som påverkar människors vardag bör prioriteras tydligare och detta bör göras med ett funktionshinders-, jämställdhets-, äldre- och barnrättsperspektiv.

Undersökningar visar att det saknas tillräcklig kompetens inom arkitektur- och gestaltungsfrågor i många kommuner, bl.a. i tillämpningen av plan- och bygglagen (2010:900), vid bygglovsprövning, i planprocesser och framtagandet av arkitekturprogram (se Boverkets rapport 2017:12). Kompetensbristen påverkar kommuner, länsstyrelser och andra aktörer i deras arbete och i förlängningen den byggda miljön, både vad gäller effektivitet och kvalitet. Många kommuner har också efterfrågat vägledning kring hur plan- och bygglagens begrepp för god form-, färg- och materialverkan, varsamhet, förvanskning och god helhetsverkan ska tolkas.

Genom hög kvalitet på planering, byggande, inredning, drift och förvaltning av vårdens, förskolors och skolors lokaler kan offentliga aktörer skapa långsiktigt hållbara fysiska miljöer. En medveten arkitektur, form och design tillsammans med konst och beaktande av kulturmiljöaspekter måste användas i högre utsträckning för att skapa omsorgsfullt gestaltade tillgängliga miljöer för alla. För att uppnå detta finns ett behov av vägledning riktad till de aktörer som ansvarar för den fysiska miljön vid förskolor, skolor samt vårdens lokaler. Regeringen beräknar att kostnaden för verksamheten fr.o.m. 2018 kommer att uppgå till 15 000 000 kronor per år.

Närmare om uppdraget

Uppdraget består av följande delar:

Främja det statliga arbetet för ökad arkitektonisk kvalitet och samordna berörda myndigheter på arkitektur-, form- och designområdet

Boverket ska

- samordna Statens centrum för arkitektur och design, Riksantikvarieämbetet och Statens konstråds arbete med att både öka kunskapen om och främja det långsiktiga arbetet med arkitektonisk kvalitet och omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer hos såväl allmänhet som privata och offentliga aktörer. För de delar av uppdraget som avser offentliga inköp ska Boverket samråda med Upphandlingsmyndigheten.
- bevaka utvecklingen inom arkitekturområdet. En viktig del i detta är att följa hur mål för arkitektur, form och design uppfylls samt att bistå Statens centrum för arkitektur och design i dess uppföljningsansvar.
- initiera insatser som ska verka kompetenshöjande om hur statliga myndigheter, inom ramen för sina respektive uppdrag, kan bidra till ökad arkitektonisk kvalitet i samhällsbyggandet. Detta arbete ska inkludera att samla och sprida goda exempel samt ta fram metodstödande vägledning. Principen om universell utformning ska beaktas i detta arbete. Kunskap och synpunkter ska inhämtas från Statens centrum för arkitektur och design, Riksantikvarieämbetet och Statens konstråd så att de fyra myndigheternas perspektiv och kompetenser kan sammanföras i en helhetssyn. Boverket ska också inhämta kunskap och synpunkter från universitet och högskolor samt från andra berörda myndigheter på området.
- stödja länsarkitekterna, eller motsvarande funktion på länsstyrelserna, i deras arbete med arkitektur- och gestaltungsfrågor och regelbundet samla landets länsarkitekter för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte.

Stöd till kommuner

Boverket ska

- bedriva ett främjande och vägledande arbete om de kommunala verktyg som påverkar arkitektur och gestaltning, däribland för tillämpningen av plan- och bygglagen, vid bygglovsprövning, i planprocesser och framtagandet av arkitektur- och gestaltungsprogram. Vägledningsstödet

för arkitektur och gestaltungsprogram bör i tillämpliga delar även riktas till landsting.

- aktivt följa och sprida kunskap om rättsutvecklingen med avseende på plan- och bygglagens begrepp för god form-, färg- och materialverkan, varsamhet, förvanskning och god helhetsverkan.

Vägledning för god gestaltning av vårdens respektive förskolors och skolors fysiska miljö

Boverket ska

- samla kunskap om hur hög arkitektonisk kvalitet i planering, byggande, inredning, drift och förvaltning av vårdens miljöer kan implementeras och med utgångspunkt i detta fram vägledning för kommuner, landsting och berörda privata aktörer. Boverket ska i detta arbete inhämta synpunkter från Statens centrum för arkitektur och design, Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd och Sveriges Kommuner och Landsting.
- utarbeta en vägledning för kommuner och andra huvudmän för kvalitativ, tillgänglig och hållbar gestaltning av förskolors och skolors fysiska miljö, såväl inomhus som utomhus. I arbetet ska kunskap och erfarenhet från Statens centrum för arkitektur och design, Riksantikvarieämbetet, Statens konstråd, Statens skolverk, Folkhälsomyndigheten, Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor inhämtas.

På regeringens vägnar

Sven-Erik Bucht

Cecilia von Schéele

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Socialdepartementet/FS och FST

Finansdepartementet/BA, K, OU och SFÖ

Utbildningsdepartementet/UH, UF och S

Miljö- och energidepartementet/KL

Kulturdepartementet/KL och KO

Barnombudsmannen

Folkhälsomyndigheten

Länsstyrelserna

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Riksantikvarieämbetet

Statens centrum för arkitektur och design

Statens konstråd

Statens skolverk

Upphandlingsmyndigheten

Sveriges Kommuner och Landsting